

II RIIGIKOGU

1. istungjärk.

Protokoll nr. 9.

1923. a.

Sisu: 1. Päewakorra wastuwõtmine. — 2. Seadus Eesti ja Saksa wahel sõdurite matuspaikade korraldamise asjus tehtud kokkuleppe kinnitamise kohta — II lugemisel. Wastu wõetud. — 3. Kommisjonide täiendawad walimised. — 4. Tulitikumaksu seadus — I lugemisel. Wastu wõetud. — 5. Riigiasutuste paigutamise seaduse täiendamise seadus — I lugemisel. Wastu wõetud. 6. Kaitsepolitsei ärakaotamise seaduseelnõu — päewakorral.

II Riigikogu koosolek 12. juulil 1923 a.
kell 1.05 min.

Kokku on tulnud 79 Riigikogu liiget.
Koosolekut juhatab abiesimees **L. Raudkepp**.

Sekretäri kohal abisekretäär **J. Wain**.
Walitsuse looshis: Riigiwanem **J. Kuk**, teedeministri abi **K. Kark**.

P ä e w a k o r d:

1. Seadus Eesti ja Saksa wahel sõdurite matuspaikade korraldamise asjus tehtud kokkuleppe kinnitamise kohta — II lugemisel.

2. Esimeselt juurdewõõ raudteedetseltsilt Wenemaal (Первое общество подъездных железных путей в России) Eesti wabariigi piirides olewate raudteede riigile wäljaostmise seadus — II lugemisel.

3. Tulitikumaksu seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

4. Riigiasutuste paigutamise seaduse täiendamise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

5. Kaitsepolitsei ärakaotamise seaduseelnõu — Riigikogu liigete **J. Reesen'i**, **J. Tomp'i** ja **R. Weiram'i** ettepanek.

Koosolek algab kell 1.15 min.

1. Päewakorra Juhataja **L. Raudkepp**: Päewakord, mis wastuwõtmine. kepp: Päewakord, mis eelmisel koosolekul wastu wõeti, on Riigikogu liigetele kätte jagatud.

P. Keerdo (töörp.): Ma teen ettepaneku päewakorda täiendada ühe punktiga — komisjonide täiendawad walimised — ja ühtlasi awaldan imestust selle üle, kuidas päewakord on juhatusel kokku seatud. Seltsimees **Reesen** tegi ettepaneku wõtta kaitsepolitsei ärakaotamise seaduseelnõu esimeseks punktiks;

nii oli ettepanek wormuleeritud ja nii wõeti ta ka wastu, aga Riigikogu juhatus on päewakorras omawoliliselt muudatuse teinud. Sellepärast teen ettepaneku päewakorra esimeseks punktiks wõtta kaitsepolitsei ärakaotamise seaduseelnõu, nii nagu see Riigikogu eelmise koosoleku poolt kindlaks määrati.

Juhataja **L. Raudkepp**: Sõna on faktiliseks märkuseks rkl. **Wirma'l**.

K. Wirma (sd.): Päewakorra-punktid on selles järjekorras paljundamisele tulnud, nagu nad hääletamisel olid eelmisel koosolekul.

J. Holberg (põl.): Et rühmadele wõimalust anda II lugemisel oma parandusi teha, teen ettepaneku päewakorra teine punkt wälja jätta.

Juhataja **L. Raudkepp**: Päewakorra kohta on rkl. **Keerdo** poolt järgmised ettepanekud tehtud: „Teen ettepaneku wõtta päewakorda komisjonide täiendawad walimised teiseks päewakorra-punktiks“ ja „wõtta esimeseks päewakorra-punktiks kaitsepolitsei ärakaotamise seaduseelnõu.“

Sõna on rkl. **Keerdo'l** faktiliseks märkuseks.

P. Keerdo (töörp.): Ma tegin oma ettepaneku, kui kätte olin saanud Riigikogu juhatusel poolt laialisaadetud päewakorra. Kui aga juhatusel liige härra **Wirma** teatas, et päewakord on paljundatud hääletamisel olnud ettepanekute järjekorras, siis jääb loomulikult minu ettepanek ära, kuna jõusse jääb eelmise koosoleku poolt wastuwõetud otsus.

Juhataja **L. Raudkepp**: Asun hääletamisele. Kes on rkl. **Holberg'i** ettepaneku poolt? (Hääletatakse.) Nähtawana enamusega on ettepanek wastu wõetud ja päewakorra teine punkt wälja jäetud.

Kes on selle poolt, et wõtta päewakorda 2. punktiks komisjonide täiendawad walimised. (Hääletatakse, loetakse hääli.) Poolt on 30 häält, vastu 20, seega on ettepanek vastu wõetud ja päewakord kindlaks määratud.

Päewakorra kohta lisan seletuseks weel juurde, et kaitsepolitsei ärakaotamise seaduseelnõu jääb päewakorra wiimaseks punktiks, sest rkl. Keerdo wõttis oma ettepaneku tagasi. (Segased wahelhüüded. J. Piiskar (is.): See on kodukorra rikkumine.)

Riigikogu asub päewakorra esimese punkti juurde.

(Ägedad wahelhüüded pahemalt poolt. Juhataja kõlistab.) Palun rahu! (J. Piiskar (is.): Teie ärge rikkuge korda, siis kõik peawad rahu. Nii wõib ainult kiriku kantslist talitada.) Rkl. Piiskar, ma teen Teile esimese märkuse.

2. Seadus Eesti ja Saksa wahel sõdurite matuspaikade korraldamise asjus tehtud kokkuleppe kinnitamise kohta — II lugemisel.

Wäliskomisjoni aruandja **H. Laretei** (loeb): Seadus Eesti ja Saksa wahel sõdurite matuspaikade korraldamise asjus tehtud kokkuleppe kinnitamise kohta. Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) Seaduse pealkiri on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **H. Laretei** (loeb): § 1. Kokkulepe Eesti ja Saksa wahel mõlemite maa-aladel asuwate sõdurite matuspaikade korraldamise asjus, mis mõlema riigi walitsuswolinikkude poolt Tallinnas detsembrikuu üheteistkümnendal päewal ükstuhat üheksasada kahekümneteisel aastal alla kirjutatud, tunnustatakse kinnitatuks.

Kokkulepe awaldatakse ühes käesolewa seadusega.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **H. Laretei** (loeb): § 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa ena-

musega vastu wõetud. Seega on seadus II lugemisel vastu wõetud.

Riigikogu läheb päewakorra järgmise punkti juurde.

3. Komisjonide täiendawad walimised.

P. Keerdo (töörp.): Eestimaa töörahwa partei Riigikogu rühma nimel panen ette walida täiendawalt omawalitsuse komisjoni seltsimees A. Janson, riigikaitse komisjoni seltsimees W. Kangur ja wälisasjade komisjoni seltsimees R. Weiram.

Juhataja **L. Raudkepp**: On tehtud ettepanek walida omawalitsuse komisjoni Riigikogu liige A. Janson. (Hääletatakse.) (Wahelhüüe pahemalt poolt: Palume äralugeda.) (Hääletatakse, loetakse hääli.) Ettepanek on saanud poolt 28 häält ja vastu 33 häält, sellega on see ettepanek tagasi lükatud. (P. Keerdo (töörp.): Ma nõuan sedelitega hääletamist kodukorra järele.) Palun sedelid wälja jagada. (Jagatakse sedelid.) Palun neid, kes Riigikogu liikme Janson'i omawalitsuse komisjoni walimise poolt on, kirjutada sedelile „poolt“ ja kes vastu, need kirjutagu „vastu“.

(Riigikogu liikmed annawad sedelid ära.) Kas kõik on sedelid ära annud? — Kas tehakse ettepanekut häätelugejate kohta? (Wahelhüüe: Juhatause hooleks.)

Hääletamise resultaadid on järgmised: Rkl. Janson'i omawalitsuse komisjoni walimise poolt on 31 häält, vastu 40, seega on rkl. Janson'i walimine eitawalt otsustatud.

Järgmine ettepanek on walida rkl. Kangur'i riigikaitse komisjoni. (Hääletatakse.) (Hüüded: Äralugeda.) (Hääletatakse, loetakse hääli.) Poolt on 17 häält, vastu 46 häält, rkl. Kangur ei ole sellega riigikaitse komisjoni walitud.

Järgmine ettepanek on walida rkl. Weiram'i wäliskomisjoni. (Hääletatakse.) (Hüüded: Äralugeda.) (Hääletatakse, loetakse hääli.) Poolt on 20 häält, vastu 43, rkl. Weiram ei ole sellega wäliskomisjoni walitud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

4. Tulitikumaksu seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **E. Weberman**: Senni wõeti tuletikkude pealt maksu panderollide näol. Kaubandusministeeriumi tööstusosakonna ettepanekul wõeti omal ajal üles küsimus, kas ei saaks sisse seada üldist maksustamise wiisi, nagu see mitmel pool teistes riikides on, seda enam, et asjatundjate arvamise järele turunõuded õige kindlad on ja suurenemist tuletikkude müügi arwul mitte ei ole lähemal ajal oodata. Sellepärast ei ole takistust kindla summa määramiseks, millena on wõetud $3\frac{1}{2}$ miljonit marka.

Selle summaga on ka tuletikkude wabrikandid leppinud ja wastab see summa umbes 10 pennile iga tikutoosi pealt. Panderollide tarwitamise halwaks küljeks on komisjoni arwamisel ka see, et panderollide walmistamine läheb palju maksuma, rääkimata sellest tülist ja kulust, mis on walitsuse asutustel kui ka wabrikutel nende pealekleepimisega. Sellega jääks nüüd selle uuenduse elluwõimisega kõik see töö ja kulu ära ja maks annaks riigile rohkem, kui siamaani, kuna tarwitajatele see maksu suurendamist wõi tuletikkude kallinemist kaasa ei too.

Rahaasjanduse komisjon ei ole oluliselt mitte muutnud seda seaduseelnõu, mille tekst Riigikogu liigetele juba enne kätte saadetud on, waid on ainult mõned vähemad muudatused teinud, mis ka seletuskirjas tähendatud on, ja mis eile Riigikogu liigetele samuti kätte saadeti. Need muudatused on selles, et eripatendimaks on ära jäetud, mis maksude ühtlustamise mõttes otstarbekohasem oleks, ja on ka wälja jäetud keeld walmistada tuletikka, mis iga-suguse kareda pinna peal põlema hakkawad, sest nende walmistamine oleks, kui eksport kaup, soowitaw. Muud muudatused, mis rahaasjanduse komisjonis tehtud said, ei ole olulist laadi, waid on redaktsioonilised ja ümberpaigutused.

Rahaasjanduse komisjoni nimel panen ette seda seadust I lugemisel wastu wõtta.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus I lugemisel wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

5. Riigiasutuste paigutamise seaduse täiendamise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Jürman**: Rahaasjanduse komisjoni poolt waadati läbi Wabariigi Walitsuse poolt esitatud seaduseelnõu, mille järele määratakse riigi majade ümberehitamise ja remonteerimise peale 15.082.500 marka. See summa saab järgmiselt ära tarwitatud: eelmisel, 9. märtsil 1923 a. wõeti wastu Riigikogu poolt ja määrati 13.169.000 marka riigimajade ümberehitamise peale. Peaasjalikult tuli seal ümber ehitada wälisministeeriumi ruumisid. Nüüd on selgunud, et selle summaga läbi ei saada ja ümberehitamised nõuawad weel täiendawat krediiti poolteist miljonit. Wahe on sellepärast tulnud, et esialgse kawa järele, kus ainult ette nähti endised ahjud, on praegu keskkütte peale üle mindud, mis uut krediiti nõuab.

Teiseks tuleb remonteerida üks uus maja. Nimelt on Toompeal Rahukogu uulitsal omandatud kahekordne kiwimaja, kui ma ei eksi juba aasta tagasi. Selle maja eest on maksetud kõige kreposteermise ja teiste kuludega kokku 4.502.800 marka. Peale selle oleks tarwis seda maja, mis praegusel kujul on kõlbmata nii elukorteriteks, kui ka walitsusasutuste tarwitamiseks põhjalikult remonteerida ja ümber ehitada, mis läheks maksuma 8.039.500 marka. Sinna majasse mahuks siis teedeministeeriumi pea täielikult. Kui ümberehitamise juures kolmas kord peale ehitada, siis saaks teedeministeerium sinna majasse weel kaks ametnikku korteri. Hoowi peal tuleks ehitada ja osalt ka ümber ehitada vähem hoone, kuhu mahuks autokuur ja hobustetall. See ümberehitus nõuaks 1.040.200 marka. Kui kõik need remondid tehtud, wõib teedeministeerium sinna asuda, kes praegu wõõrastes hoonetes asub, kuid kohtu poolt wälja mõistetud ning ootab kohtuotsuse täidesaatmist. Siis wabaneks ka teedeministeeriumi käest 3 korterit, ühtlasi saaks uude majasse 6 korterit juurde, 2 ametnikkudele ja 4 teenijatele. Sellega aitaksime selle seaduse wastuwõtmisega osalt korterikriisi lahendada. Remonteermise alla tulew maja oli omal ajal ostedud wõrdlemisi heade tingimistega pealegi Toompeale. Eelmises Riigikogus on mitu

korda soovi awaldatud, et ametiasutused tuleks ülesse Toompeale koondada. Teedeministeeriumi mahutamise Toompeale wastaks nendele põhimõtetele. Kõike seda arwesse wõttes teen rahaasjanduse komisjoni nimel ettepaneku seda seadust 1-sel lugemisel wastu wõtta.

K. Wirma (sd.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Käesolew seaduseelnõu on osa sellest seaduseelnõust, mis eelmise Riigikogu wiimaste koosolekute lööginumbrina päewakorras oli. Tolles seaduseelnõus tehti mitmesuguseid parandusi ja minu arwates wisati ühes weega ka laps wanni puhastamisel wannist wälja. Käesolew seaduseelnõu tahab seda natukene tasandada. Tahan Riigikogu liigete tähelpanu selle peale juhtida, et tähendatud seaduseelnõus oli weel üks asi, mida ma praegusest eelnõust ei leia. Jutt oli sellest, et peaks riigiarhiiwile ja -raamatukogule keskküte sisse seatama. Ametnikud külmetawad seal end haigeks ja midagi pole nende ruumide kütmiseks tehtud. Nagu ma kuulnud olen, olla teedeministeerium kawa kokku seadnud, mille järele keskkütet sisse seada kawatsetakse 1924 aastal ja selleks kawatsetakse 2 miljonit eelarwesse sisse wõtta. Kui seda küsimust nii wõtta, siis tuleb arhiiwil inimestel weel 2 aastat külmawalu kannata. Wäga imelik, et seda küsimust, mis teatud wiisil walitsuse hoonesse kütte sisseseadmisega seotud on, kiiremas korras täitma ei hakata. Ma arwan, et kui teistele asutustele saadakse mõnusamad mööblid muretseda ja puhtamad toad sisse seada, siis peaks tähendatud asutustele seda kõige elementaarsemat lubama, nimelt kütte sisseseade teha laskma. Muud kütte sisseseadet sinna teha ei saa, kui keskkütet. Arwan, et oleks otstarbekohane wastawat summat juba tänawuse aasta krediiti sisse wõtta, siis oleks võimalik osa tööd juba tänawu aasta teha ja talwe jooksul juba ruumid soendada hakata. Seda silmas pidades kawatsen teisel lugemisel wastawa ettepanekuga esineda. Aga ma arwan, et rahaasjanduse komisjonil aega on esimese ja teise lugemise wahel seda küsimust arutada, sellepärast, et wanematekogu otsuse järele ei tule järgmine Riigikogu koosolek enne tulewast neljapäewa. Sellega on terwe nädal aega ja rahaasjanduse komisjon wõiks seda küsimust kaaluda.

J. Piiskar (is.): Käesolew eelnõu on osa sellest ettepanekust, mille eelmine

Riigikogu oma wiimastel päewadel tagasi lükkas sellepärast, et walitsus ei suutnud küllalt uskumapanewalt põhjendada ja näidata, et ses kawas toodud ehituskawatsused küllalt otstarbekohased ja tarwilikud on. Nõuti, et walitsus peaks esitama üldise ehituskawa pikema aja peale üldiseks kaalumiseks. Nüüd on ministeerium wõtnud sellest kawast wäikese osakese ja tuleb krediidi nõudmisega ilma, et üldisest kawast midagi öeldud oleks. Kui siin öeldi, et maja olla ostetud heade tingimistega, siis wõib see ju olla, aga see wõib ka mitte nii olla, sest maja omandati 4. ja pool miljoni eest, aga nõutakse üle 8 miljoni parandustöödeks ja nii, nagu see sagedasti juhtub, ei ole kindel, et sellegi eest maja korda seatakse. Nii läheb see maja üle 12—13 miljoni maksma. Siis on juba hoopis teine küsimus, kui heade tingimistega see maja on ostetud. Edasi paistab silma, et talitatakse endist wiisi juhuslikult. Täna on niisugune kawa ja nõutakse selleks krediiti, homme leitakse aga, et tuleb teisiti teha ja jäetakse see krediit tarwitamata ning nõutakse uut. Käesolewa eelnõu seletuskirjas seletab Wabariigi Walitsus, et kewadel nõutud krediidist on jäetud tarwitamata see osa, mis ahjude sisseseadmiseks eelkrediidina nõuti, sest et ahjude asemele leiti otstarbekohasem olewat keskkütet sisse seada. Mispärast alles siis, kui krediit lubatud oli, leiti, et ahjud kõlbulikud ei ole? Nüüd öeldakse, et ehitatakse keskküte ja nõutakse warsti selleks uut krediiti. Praegu nõutakse remonttöödeks 8 miljonit marka, aga wõib olla paari nädala pärast leitakse, et remonti ei ole sel kujul tarwis teha, waid on teisiti tarwis korraldada ja tullakse uue krediidi nõudmisega. Läheb niisama kui Ellamaa turbarabas, kus kiwihoonet ehitati ja siis, kui müürid walmis, leiti, et hoone on kitsas ja kisti seinad maha. Kui niiviisi talitatakse ei suudeti mingisugust ülewaadet anda sellest, mis õieti teha tahetakse ja miks just nii teha tahetakse. Ministeeriumil oleks kewadest saadik kummi siinamaani pidanud aega olema, et wastawat kawa esitada. Kui see küsimus nii tähtis oli, et kewadel krediitide tagasilükkamise pärast teedeminister tarwilikuks arwas ametist ära astuda, siis oleks pidanud asja ka põhjalikult käsile wõtma. Nüüd aga tullakse 15. miljoni nõudmisega nagu aknast sisse ja muud ühtigi.

See näitab weel kord, kuidas selles küsimuses talitatakse. See on analoogi-

line raudtee väljaostmise küsimusega, kus enamalt räägiti, et ei saa välja osta ja nüüd jällegi täiesti ootamatult, et on tarwis välja osta. Nii ka siin ei tehta mingisuguseid eeltöid, waid öeldakse, et remonttöödeks on waja nii ja nii palju. Ja sarnasel kujul esinetakse, peale selle, kui on juba kümnel korral rõhutatud, et peab korterikriisi lahendama aga mitte suurendama wanade majade kokkuostmisega, mida väga suurte kuludega remonteeritakse ja ümber ehitatakse walitsuse asutusteks. Sarnane tegewus on hukkamõistetaw.

Juhataja L. Raudkepp: Lõpuseõna on aruandjal.

Aruandja A. Jürman: Siin toonitati härra Piiskar'i poolt, et ei ole mingisuguseid kawasid ega eeltöid tehtud ehk see on väga juhusline. Nagu ma juba enne tähendasin wastab see ehitus just kõige rohkem väljatöötatud kawadele. Põhimõtteliselt on otsustatud kõiki ametasutusi kokku koondada Toompeale ja selle seadusega teostatakse seda põhimõtet. Teiseks on see maja juba enamalt ostenud, senniste andmete järele heade tingimistega. Praegu on ta elukorteriteks tarwitamiseks wõi ametasutuse mahutamiseks kõlbmata ja sellepärast on tarwis eestkätt seda maja remonteerida, mille läbi saaks terwe ministeeriumi ühte majja koondada. Ühtlasi wabaneks linnas sennised ministeeriumi all olewad korterid ja

nii aitaks see korterikriisi osalt lahendada. Seda kõike arwesse wõttes waatas rahakasjanduse komisjoni ühtlasi järele kawad ja plaanid ja leidis, et see kawa on üks paremini väljatöötatud kawadest, mida wastu tuleks wõtta.

Juhataja L. Raudkepp: On ainult üks ettepanek, et riigiasutuste paigutamise seaduse täiendamise seadus I lugemisel wastu wõtta. Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Seadus on I lugemisel nähtaw enamusega wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

6. Kaitsepolitsei R. Weiram (töörp.):
ärakaotamise seaduseelnõu — Seaduseelnõu kaitsepolitsei ärakaotamise kohta on küllalt selge ja ma teen ettepaneku selle seaduseelnõu I-sele lugemisele asuda.

Juhataja L. Raudkepp: Kodukorra järele on sõna kahel selle ettepaneku poolt ja kahel wastu. Sõnasooiwaid ei ole. Asun hääletamisele. (Hääletatakse, loetakse hääli.) Ettepaneku poolt on 25, wastu — 27 häält, sellega on otsustatud kaitsepolitsei ärakaotamise seaduseelnõu I lugemisele mitte asuda.

Päewakord on läbi. Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 2.10 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **L. Raudkepp.**

Abisekretäär **J. Wain.**

